

Eines digitals ètiques: Les alternatives més importants i de les que menys se'n parla

Els gegants tecnològics, també coneguts com a GAFAM (Google —o Alphabet—, Amazon, Facebook —ara Meta—, Apple i Microsoft), són les principals empreses del sector informàtic, els quals s'han enriquit a base de vendre informació personal. Aquestes empreses acumulen quantitats ingents de capital i per tant de poder, a més, acumulen una quantitat astronòmica d'informació i, en conseqüència, encara més poder. La majoria de les eines tecnològiques que ens ofereixen aquestes empreses són gratuïtes, però quin és el preu real que tenen? La privacitat; i si no t'importa la teva privacitat, no t'importa la teva llibertat. A més, les nostres dades no només parlen de nosaltres, sinó que també parlen dels que ens envolten i els qui se'ns assemblen. Per això, com no tothom té accés a un espai segur i hi ha qui pot ser perseguit per opinions i creences, hem de ser responsables amb la informació de què disposem. Per altra banda, amb totes aquestes dades, ens poden manipular o poden ser fetes servir en contra nostra. Cal tenir en compte que amb les noves tecnologies sempre deixem rastre amb què diem o fem.

A part de la privacitat, hi ha altres arguments que ens posen de manifest la importància de fer servir eines digitals no privatives i de programari lliure:

- Com a associació som les responsables de les dades de les nostres sòcies i cal evitar que hi hagi dades penjades a núvols sobre els quals no tenim cap control.
- Volem posar al centre la comunitat i no el capital.
- Volem ser responsables i fer ús d'eines que també ho són. Les grans tecnològiques no responsabilitzen a les persones de la cura de la seva identitat digital, però com a Escoltes Catalans volem educar persones que tenen cura de la seva pròpia persona i de les altres.
- Per altra banda, tampoc es responsabilitzen sobre l'ús d'energies. Pagar el cost real del servei vol dir responsabilitzar-se de l'ús d'energia que impliquen aquests serveis.

Si no ens reunirem a un McDonalds o al Burger King per preparar cau, per què sí ho hauríem de fer al zoom o al meets? Perquè pugueu reflexionar i treballar aquest tema a consell i amb infants i joves, us proposem fer les següents dinàmiques:

1. Comparant les eines digitals privatives i les comunitàries
2. Conèixer les GAFAM
3. Impacte de les eines digitals al planeta
4. Responsabilitat en la identitat digital

1. Comparant les eines digitals privatives i les comunitàries

Les unitats més grans del cau, així com les caps, solen tenir un dia a dia molt digitalitzat. Quines eines fan servir raieres i pioneres? Hem reflexionat mai sobre per què fem servir unes eines i no unes altres? Som conscients de quines conseqüències tenen el seu ús sobre nosaltres, els altres i el medi ambient? Hi ha inèrcies que una vegada detectem voldríem trencar?

Us proposem fer l'exercici de pensar quins són els beneficis de fer servir eines comunitàries respecte fer-ne servir de privatives. A continuació trobareu algunes de les conclusions a què hem arribat nosaltres, us animem a omplir la taula abans de mirar les nostres respostes. Què tenen de bo les eines digitals comunitàries? I les privatives?

Eines digitals comunitàries o de programari lliure	Eines digitals privatives

Eines digitals comunitàries o de programari lliure	Eines digitals privatives
– Respecten la teva privacitat i llibertat. – Major control i consciència de l'impacte ambiental que provoca el seu ús. – Flexibilitat. Pots canviar i col·laborar en el seu desenvolupament. – No limita l'ús, no limita la comprensió, no limita la modificació i no limita la distribució. – Ens empodera. – Permet reproduir, adaptar, explorar, compartir i enfocar a l'educació i no al context comercial. – Segurament et surt més car econòmicament, però no pagues amb dades i informació personal.	– Usabilitat. Solen ser eines més intuïtives i fàcils de fer servir. – Estètica. En general la gent les considera més maques i visuals. – Ja hi estem acostumats i no ens suposa grans esforços d'aprenentatge per fer-les servir. – Moltes són gratuïtes o parcialment gratuïtes.

2. Conèixer les GAFAM

Per a introduir el tema i veure què en coneix el consell o la unitat amb la qual vulgueu treballar la temàtica us recomanem fer la següent activitat:

Conèixer les GAFAM

Per a fer aquesta activitat s'escriurà cadascuna de les següents frases a completar en un full i s'anirà rotant el full perquè tothom escrigui el que li vingui al cap respecte al tema. Un cop la persona ha acabat d'escriure la seva frase, doblega el full per a tapar la seva resposta deixant l'enunciat a la vista.

Les frases a completar són les següents:

- GAFAM és ...
- La nostra privacitat ens hauria de preocupar perquè ...
- Canviar a software lliure suposa ...
- Continuar utilitzant les mateixes eines implica ...

Un cop tothom ha escrit a tots els papers, es posa en comú perquè la gent tingui una base comuna d'on començar a treballar.

Adjuntem aquí una presentació amb un parell d'activitats i uns recursos per a conèixer més a fons el capital que acumules les principals empreses del sector digital:

[Activitat FdC Eines Digitals Ètiques.pdf](#)

3. Impacte de les eines digitals al planeta

Us proposem que feu una mica d'investigació sobre els següents temes:

- Despeses del consum dels servidors de tot l'emmagatzematge
- Despesa de la connexió a internet
- Deixalles d'aparell
- Refrigeració dels servidors

A més, també podeu intentar esbrinar què gasta o genera més residus:

- Què gasta més: una persona conduint un cotxe 24/7 (3000 km cada dia) o una setmana de Spotify a US?

Cotxe **4.221.000 grams de CO₂**, Spotify **6.712.328 grams de CO₂**

- Qui genera més deixalles: Facebook durant un mes o Barcelona durant un any?

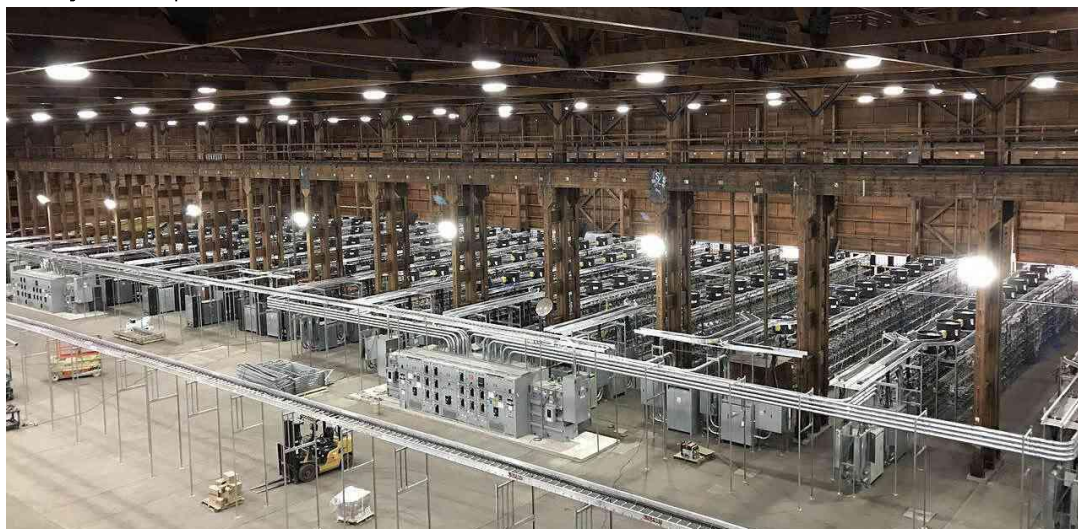
Barcelona **3.600.000 grams de CO₂**, Facebook **22.697.095 grams de CO₂**

<https://www.websitecarbon.com/>

<https://www.similarweb.com/>

Com us heu quedat? Finalment, per acabar de sensibilitzar-vos amb el tema. Us deixem un parell d'imatges i us proposem fer servir per escriure reflexions al voltant d'aquestes.

- Granja de criptomonedes:

- Servidors treien fum. Centre de dades de Google

4. Responsabilitat i identitat digital

Cada dia vivim més en la virtualitat permanent. Poques coses ja ens passa pel cap que no puguem fer per internet. Aquest fet s'ha accentuat prou els últims anys i especialment derivat de la pandèmia de la covid-19 ens va portar fins a l'extrem de viure en una virtualitat constant. Aquest fet ha portat a moltes persones a mostrar-se en un aparador digital per crear una figura de cara a la resta on tot sembla perfecte.

Però aquesta virtualització porta a haver d'assumir un nou punt de responsabilitat dins d'aquest entorn. Un dels fets que més s'han posat de manifest des de l'aparició de les xarxes socials és l'anonimat o la impunitat online. Molts cops es tendeix a adoptar postures molt diferents des de darrere d'una pantalla. Ja sigui des de l'anonimat més pur (no mostrant la identitat real) o bé perquè el fet de ser rere aquesta cortina virtual fa canviar la manera com ens comuniquem i diem segons què.

És evident, que la virtualització del món en general, però especialment de les relacions socials, no tenen un cost zero. Més enllà de qualsevol cost monetari, el principal aspecte que s'ha deixat de mirar és la privacitat de les persones. Molts cops aquesta privacitat no ens importa massa i tampoc acabem de veure-la vulnerada de forma agressiva. No obstant això, les dades que generem navegant per internet, buscant segons què o, simplement, xerrant en un xat amb els amics, són un dels motors de l'economia digital. La perfilització de les persones és el que ens acaba suggerint anuncis especialment interessants per a tu, que acostumen a ser-te molt més atractius que algun anunci dirigit a qui ho vegi en general.

Tot i que és prou agressiu que hi hagi eines per poder manipular o incentivar hàbits de consum de les persones, aquest pas pot semblar ofensiu si cedir les dades personals serveix per recomanar allò que més agrada a cadascú. Però lògicament aquestes dades en mans de segons qui poden usar-se per altres finalitats no només lucratives. Les dades personals que generem i que es mercadegen a internet també poden servir per aplicar estratègies repressives contra col·lectius o persones.

Un exemple molt recent és als Estats Units, on moltes dones han decidit desinstal·lar les aplicacions de seguiment de les seves regles allà on l'avortament és il·legal. El fet és que les dades que emmagatzemen aquestes aplicacions poden ser una prova en cas que aquesta persona volgués avortar clandestinament i un jutge reclamés aquestes dades a l'empresa que en fa la gestió.

Abans de llegir el text anterior proposem que feu les següents preguntes a la unitat per tal de reflexionar sobre la manca de privacitat i les seves conseqüències, així com al voltant de la repressió i el control:

- Creieu que feu un ús responsable de les eines digitals que feu servir en el vostre dia a dia? Quins exemples concrets teniu d'ús no responsable? Coneixeu algun exemple articulat per altres persones que no sigueu vosaltres o del vostre entorn?
- Creieu que la privacitat és important? Per què?
- El món digital ens permet actuar i expressar-nos de forma anònima més fàcilment que en la realitat física. Creieu que hi ha situacions en què pot ser un avantatge? I quines conseqüències negatives pot tenir?

A continuació us presentem un parell de dinàmiques que complementen el text anterior per tal de reflexionar sobre la responsabilitat digital.

Objectius:

- Identificar si es viu en la virtualitat de forma diferent a la realitat i si l'autoestima s'està construint d'acord amb la identitat virtual
- Conèixer la impunitat de l'anonimat digital i desenvolupar una actitud responsable en aquest entorn

Per tal de treballar aquest apartat us proposem dues dinàmiques amb relació a la responsabilitat, la repressió i l'autoestima.

En aquesta dinàmica comprovarem com l'anonimat pot acabar sent un motor per ser poc curoses i respectuoses. Aquesta impunitat pot arribar a ferir l'autoestima dels que són atacats.

Aquesta dinàmica es divideix en dues parts. Una primera part en la qual tothom és anònim, fins i tot es pot escriure en majúscules o de forma digital per evitar la identificació de qui ha escrit i una segona part en què cadascú ha de firmar amb el seu nom.

- Opció 1: Llistar temes polèmics o controvertits on cadascú expressi la seva opinió sense filtres. Primer anònimament, posteriorment es tracten els mateixos temes, però cadascú posa el seu nom en les respostes.
- Opció 2: Es fan preguntes tipus: Qui et cau pitjor de la unitat? A qui li fan més pudor els peus? Qui és més probable que et critiqui a l'esquena? En la primera ronda, la que és anònima, es comença fent una primera pregunta a l'orella d'una persona a l'atzar. En comptes de respondre a qui li ha fet una pregunta, fa una nova pregunta a la persona que seria la resposta a la pregunta. En la segona ronda es fan les preguntes en veu alta, es compta fins a tres i tothom assenyalava a qui cregui que és més X o més probable que Y.

Canvien les afirmacions que han sortit en anonimat de les que han sortit quan tothom s'ha identificat? En el cas de la primera opció han canviat les preguntes?